

det en solid og grundig håndbog i dansk udenrigspolitik, hvori man kan hente et væld af oplysninger, hvilket i sig selv ikke er nogen ringe ting. Den afhjælper tillige et stort savn, fordi den giver mulighed for med fast grund under fødderne at forstå, hvorfor det i 1940 gik, som det gik.

Tage Kaarsted

Jacob Kronika: Midt i fjendens lejr. Slesvigske dagbogsblade fra Hitlerkrigens Berlin. (Gyldendal, 1966). 270 s.

Den tidligere redaktør af Flensborg Avis, Jacob Kronika, har med denne bog fortsat sin skildring af livet i nazismens Berlin, som det formede sig for ham i hans egenskab af korrespondent til skandinaviske aviser og kontaktperson for det danske mindretal. I et tidligere bind med titlen »Lys i mørket« har han meddelt indtryk fra 30'erne, og i dette bind fortsætter han med de første krigsåre.

Som det var tilfældet med det første bind, må også dette ved sin form forvirre læseren. Blandingen af ræsonnement og påståede dagbogsoptegnelser gør det umuligt at fastslå, til hvilket tidspunkt de meddelte synspunkter skal henføres. Lange ordrette replikkifter og de hyppigt helt novelleagtige dagbogsoptegnelser svækker præg af autentisk dagbog. Man undgår ikke at føle sig inderligt usikker over for bogens værdi som umiddelbart udtryk for forfatterens oplevelser.

Usikkerheden er muligvis ubegrundet; så meget des mere uheldigt er det, at forfatteren ved den valgte form selv har underbygget læserens utryghed. Yderligere besværliggøres læsningen af de mange pseudonymer, stjerner og initialer, hvormed selv de ligegyldigste personer skjules. Hvis

tanken er at bevare en snert af den hemmelige dagbogs illegale teknik, udebliver virkningen til fordel for irritation over de mange uforløste antydninger. Således ødelægges muligheden for at give værdifulde oplysninger om de første tegn på en politisk bestemt orientering bort fra Tyskland i gamle slesvig-holstenske kredse. Man havde ellers gerne i stedet for de for dækte antydninger set en dokumentation af disse tidlige tendenser til en slesvig-holstensk interesse for forbindelse med Danmark. Antagelig ved Kronika meget bedre og meget præcisere besked, end hans dagbog lader forstå, og det er vel hovedårsagen til, at man føler sig så utilfredsstillet af bekendtskabet med den.

Man skal følgelig ikke læse bogen som et historisk dokument eller som et kildekrift til krigsårenes begivenheder i Tyskland og Sydslesvig. Værdien af de kronikaske dagbogsblade, som de nu fremlægges, ligger i deres billede af forfatterens egne anfægtelser i forhold til nazismen og til den stilling, han var nødt til at indtage i Berlin i sin omgang med mere eller mindre højtstående nazister. Dette og især stemningsbilledet af krigsårenes politiske atmosfære i Berlin gør bogen særdeles læseværdig.

H. P. Clausen

Emil Hannover: Erindringer fra barndom og ungdom. Indledet og udgivet af H. P. Rohde. (Forening for Boghåndværk, 1966). 213 s.

Emil Hannover udgav selv i 1914 sine barndomserindringer i et lille privattryk for familien; her udgives de sammen med hidtil utrykte erindringer fra ungdomstiden. H. P. Rohde, der har forsynet udgaven med velvalgte og sikre oplysende noter, har som indledning givet en fyldig biografi af

Hannover, der udmærket viser ham som menneske, som kunsthistoriker og som museumsmand.

Erindringerne fængsler og er historisk værdifulde i tre henseender. Først er dette tilfældet på grund af det billede, de tegner af københavnsk-jødisk familieliv i 19. århundrede, dernæst gives der et – noget maliciøst – bidrag til belysning af kunstneruddannelsen i efterromantikens år, og endelig får videnskabshistorien sit gennem belysningen af kunsthistoriens stade og vilkår i Europa og Danmark på den tid, hvor Hannover indledte sit forfatterskab. Trods erindringerens knaphed virker de givende ved forfatterens evne til præcis karakterisering og sans for at vælge den illustrerende detalje. Bogen er forsynet med gode illustrationer.

Vagn Dybdahl

Johannes Frandsen: Sundhedsvæsenet 1927–1961. Oplevelser og Erfaringer. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, København 1963). 226 s.

Johannes Frandsen: Dr. Frandsens erindringer. (Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, København 1966). 255 s.

Begge bøger er erindringsbøger. Den første koncentrerer sig om forfatterens embedsvirksomhed i de 34 år, han var chef for sundhedsstyrelsen. Den sidste er en levnedsskildring, der beretter om slægt, hjem, uddannelse og virksomhed uden for og inden for embedet som medicinaldirektør, det sidste med en del gentagelser fra den første bog.

Embedsmænds memoirer kan gøre historikeren bekendt med begivenheder og sammenhænge, som helt eller delvis dølger sig bag de administrative akter. Dr. Frandsen yder i så

henseende mange bidrag til det danske sundhedsvæsenets historie. Men det er næsten udelukkende de lyse sider og de – unægtelig talrige – positive resultater, vi hører om. Der hentydes ofte til modstand og vanskeligheder, men hvori de bestod, får vi ikke meget at vide om. En uddybning af styrelsens lidt spændte forhold til lægeforeningen savnes.

Bøgerne tegner et selvportræt af noget specifikt dansk: en grundtvigsk medicinaldirektør. Arbejdet for sygehusreform, bekæmpelse af tuberkulose og spædbørnsdødeligheden m. v. skildres som folkeligt vækkelsesarbejde. At vække de lokale folkevalgte organers interesse for sundhedsvæsenets udvikling var et ledende princip i forfatterens embedsgering.

Dr. Frandsen bragte dynamik ind i sundhedsstyrelsen, der havde levet et stille liv siden dr. Muus' afskedigelse i 1911. Det lykkedes ham at gøre styrelsen til det centrale faglige organ for offentlige sundhedsanliggender uden at gennemføre nogen egentlig centralisering af sundhedsvæsenets administration.

Dr. Frandsen er venstremand og blev udnævnt af venstreministeren dr. Rubow. Derfor gøres der nøje rede for omstændighederne ved udnævnelsen. Navnlig lægger forfatteren vægt på, at han, uanset at ministeren var læge, forlangte, at der blev indhentet en sagkyndig erklæring fra de øvrige medlemmer af sundhedsstyrelsen – han var selv næstformand. Han kan dog ikke dy sig for at referere gamle Pinstrups opfattelse af sagen. Da dr. Frandsen havde ordnet et spørgsmål af interesse for andelsmejerierne på en måde, der mishagede Pinstrup, udbrød denne rasende: »Og nu troede vi, at vi havde fået en god mand på den plads!«

Niels Petersen